

ภาพ: กิจกรรมการสนทนากลุ่มผู้นำเยาวชน
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

ความยั่งยืนในการสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มเยาวชนปกากะญอ บ้านห้วยหินลาดไน¹

Sustainability in the Inheritance of Pga K'nyau Youth's Wisdom
at Huay Hin Lad Nai Village

ณพัชรชญา สุวรรณเนตร²

Napatchaya Suwannate

E-mail: Napatchaya364@gmail.com

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง³

Pollavat Praphattong

Received: 26 July, 2021

Revised: 11 November, 2021

Accepted: 12 November, 2021

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เรื่อง การออกแบบสังคมที่ยั่งยืนในพื้นที่ขนาดเล็กของชุมชนปกากะญอ (กะเหรี่ยง): กรณีของหมู่บ้านห้วยหินลาดไน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

This article is part of Ph.D thesis in Social Sciences at Mae Fah Luang University entitled designing a sustainable society in small area of Pga K'Nyau community (Karen) at Huay Hin Lad Nai Village, Ban Pong Sub-district, Wiang Pa Pao District, Chiang Rai

² นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Ph.D. Student in Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Mae Fah Luang University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Assistant Professor Dr., Liberal Arts, Mae Fah Luang University

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดโน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และเพื่อวิเคราะห์ผลของการสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดโนว่ามีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ โดยการถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จขององค์กร 5 ขั้นตอนคือ การลงมือทำสะท้อนคิด การใช้ประสบการณ์ธรรมชาติของตนเอง การทำอย่างต่อเนื่อง การมีปฏิสัมพันธ์กับทุกสรรพสิ่ง การเกิดผลลัพธ์ที่เป็นแบบอย่างได้ ข้อมูลการวิจัยได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์การวิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้นำเยาวชน จำนวน 10 คน ผู้แทนคณะกรรมการหมู่บ้าน 2 คน และประชากรทั่วไปที่เคยเป็นผู้นำเยาวชน อีก 2 คน ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning exchange) ขั้นตอนที่ 2 เป็นการฟื้นฟู (Regeneration) ขั้นตอนที่ 3 เป็นการปฏิบัติ (Practice) ทำให้เยาวชนได้สืบทอดภูมิปัญญาชาติพันธุ์ได้อย่างยั่งยืนและผลสำเร็จในการสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนมีความสอดคล้องต่อเป้าหมายที่ 1, 2, 5, 15, 16 และ 17 การพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ทำให้เยาวชนได้สืบทอดภูมิปัญญาชาติพันธุ์โดยค่านึงถึงการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา และช่วยเติมเต็มเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

คำสำคัญ: ความยั่งยืน ชาติพันธุ์ เยาวชน ภูมิปัญญา

Abstract

This research aimed at studying the pattern of inheritance of youth's wisdom in the area of Huay Hin Lad Nai Village and analyzing the result of inheritance of youth's wisdom whether it met the goals of the sustainable development of the United Nations Organization by using the conceptual framework of five patterns of success: experience, naturalism, continuity, interaction, and intelligence. The data were collected by using the key informants' interview, participant observation, focus group discussion, and unstructured interviews. The population included 10 youth's Wisdom leaders, 2 representative of the village committee, and 2 common people who used to lead the Youth's Wisdom. The results showed that there were three steps in studying the pattern of inheritance of youth's wisdom. The first step was learning exchange, the second step was regeneration, and the third step was practice. These steps enabled the youth to inherit ethnic wisdom sustainably, and the success in inheriting the wisdom of youth was consistent with the 1st, 2nd, 5th, 15th, 16th, and 17th goals. In addition, the sustainable development of the United Nations Organization also enabled the youth to inherit ethnic wisdom by considering the adaptation all the time, which helped to fulfill the United Nations Sustainable Development Goals.

Keywords: sustainability, ethnicity, youth, wisdom

บทนำ

ข้อถกเถียงของบทความวิจัยนี้ที่ว่า การพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนจะขึ้นอยู่กับฐานภูมิปัญญาดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์โดยสามารถสืบต่อส่งทอดไปยังเยาวชนผู้สืบเชื้อสายชาติพันธุ์อย่างยั่งยืนได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นกลุ่มพลเมืองในรัฐประชาชาติ

ที่แตกต่างจากกลุ่มคนส่วนใหญ่ ข้อถกเถียงนี้อยู่บนฐานแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) ที่มีสมาชิกจำนวน 193 ประเทศซึ่งมีความร่วมมือกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ให้ประเทศในกลุ่มสมาชิกได้ปฏิบัติ จำนวน 17 เป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืนจะมุ่งพัฒนาสามมิติคือมิติทางสังคม มิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสิ่งแวดล้อม โดยให้แต่ละมิติ เกิดความยั่งยืน และสร้างสมดุลระหว่างมิติต่าง ๆ ให้สังคมมนุษย์อยู่ได้อย่างมีการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังจะร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งมีระยะเวลาดังแต่ปี ค.ศ. 2015-2030 จึงเป็นจุดเริ่มต้นของโลกเกี่ยวกับการพัฒนา ซึ่งประเทศไทยได้อยู่ในสมาชิกของกลุ่มเป้าหมายนี้ด้วย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศกำลังพัฒนาจะเปลี่ยนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วโดยมีเป้าหมายคือต้นแบบของประเทศตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาการช่วยเหลือจากต่างประเทศเพื่อปรับปรุงโครงสร้างของสังคมไทยเกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2504 การใช้แนวคิดการพัฒนาแนวทางนี้ส่งผลต่อการล่มสลายของชุมชนและชนบทจำนวนมาก (Charoensin-Oran, 2002, pp. 147-149) ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ถูกรัฐเข้ามาจัดการด้วยมโนทัศน์ที่ว่าชาวบ้านเป็นผู้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและรัฐนำทรัพยากรธรรมชาติมาบริหารจัดการใหม่ รวมถึงมีการสัมปทานพื้นที่ป่าเพื่อการตัดไม้อีกด้วย (Sueb Nakhathien Foundation, 2017) โดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532 (Office of the Council of State, 1999) การสร้างข้อกำหนดของรัฐที่แยกคนออกจากป่าทำให้ความรู้ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตของคนที่อาศัยในป่า จากกลุ่มคนที่เคยพอกินพอใช้กลายเป็นคนยากจนทันทีที่ออกจากป่าเพราะไม่สามารถดำรงชีวิตในเขตเมืองได้ ดังนั้นบทความวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาชุมชนปะกาเกอะญอ ที่บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ที่สามารถหวนกลับสู่ธรรมชาติและใช้ชีวิตตามภูมิปัญญาดั้งเดิมของตนในการพลิกฟื้นป่าเสื่อมโทรม จากการสัมปทานป่าจนกลายเป็นป่าต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์

หมู่บ้านห้วยหินลาดในเป็นหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ปะกาเกอะญอ หรือที่เรียกกันว่ากะเหรี่ยง เป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านได้ใช้ภูมิปัญญาของปะกาเกอะญอ ในการรักษาป่าเพื่อการดำรงชีวิตและยังหมายถึงการรักษาป่าและสภาพแวดล้อมไว้เพื่อทุกคนด้วย เพราะป่าเป็นของทุกคน กลุ่มชาติพันธุ์ปะกาเกอะญอได้อพยพมาจากอำเภอแม่แจ่ม จังหวัด

เชียงใหม่ ราว 40 กว่าปีแล้ว เพราะพื้นที่นี้เคยเป็นพื้นที่ของการสัมปทานป่าไม้ แต่เมื่อหมดสัมปทานป่าแล้วจึงกลายเป็นป่าเสื่อมโทรม ชาวปกากะญอได้เข้ามาเพื่อตั้งถิ่นฐาน และได้ใช้ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมจากภายนอกทั้งที่เป็นกลุ่มปกากะญอด้วยกันและนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งการดำเนินงานเริ่มต้นจากการทำแนวกันไฟป่าที่เกิดขึ้นทุกปีและไฟป่านี้ส่วนใหญ่เกิดจากมนุษย์ ดังนั้นการจัดทำแนวกันไฟและเฝ้าระวังไฟป่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะป้องกันไม่ทำให้ไฟไหม้ป่าทำให้พื้นที่เป็นป่าเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว โดยแนวกันไฟทำให้ป่าค่อย ๆ พื้นตัวขึ้นมา การสร้างกฎระเบียบการใช้ทรัพยากรขึ้นมาระหว่างคนในชุมชน การปลูกฝังความรู้ตามหลักบรรพชนเรื่องคนที่อาศัยอยู่กับธรรมชาติให้กับเยาวชนสามถึงสี่ช่วงอายุ ตลอดเวลา 40 กว่าปีที่ทำงานเรื่องการแบ่งปันทรัพยากรและการจัดการพื้นที่ป่าให้กลับมาเป็นป่าต้นน้ำอีกครั้งจึงนับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ส่วนรายได้จากผลผลิตจากป่าได้แก่ ชาและน้ำผึ้ง เป็นรายได้หลัก และการดำรงชีวิตนั้นได้ใช้ภูมิปัญญาในการทำเกษตรแบบไร่หมุนเวียน เพื่อให้ป่าฟื้นฟูสภาพได้ด้วยธรรมชาติ ซึ่งการทำไร่หมุนเวียนนี้เป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาติ (Praphattong & Panyaphet, 2021, p. 1)

ในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2553 มติคณะรัฐมนตรีประกาศให้บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายเป็นเขตวัฒนธรรมพิเศษปกากะญอ ที่ชาวบ้านสามารถดำรงชีวิตด้วยภูมิปัญญาของตนเองได้ ซึ่งหมายถึงสิทธิบนความรู้เรื่องวิธีการผลิต วิธีการดำรงชีพ ภาษาและวัฒนธรรม จากการที่ได้ลงพื้นที่พบว่า กลุ่มปกากะญอที่บ้านห้วยหินลาดใน ไม่ได้ปิดกั้นความรู้ใหม่ แต่ได้นำมาปรับใช้กับภูมิปัญญาของตนเองตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงใด ๆ นั้นจะขึ้นอยู่กับความพร้อมในการรับมือกับสิ่งต่าง ๆ หรือไม่ เช่น ขณะนี้ยังไม่ต้องการใช้ไฟฟ้า แต่ก็มีพลังงานจากแสงอาทิตย์ใช้การที่ยังไม่พร้อมกับการท่องเที่ยว แต่ก็มีผู้คนจากทั่วโลกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นพื้นที่ทำงานทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ทำให้ความรู้และวิธีการดำรงชีวิตสอดคล้องไปกับชีวิตปัจจุบันได้ แต่ทุกสิ่งนั้นเป็นการมุ่งตอบเป้าหมายคือ “การรักษาป่าต้นน้ำ” เพื่อทุกคน

การศึกษานี้เพื่อค้นหารูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนเพื่อสืบสานความยั่งยืน จากการที่ชุมชนได้หวงคืนสู่ภูมิปัญญาของบรรพชนจนเกิดความยั่งยืน

ในพื้นที่และวิถีชีวิตชาติพันธุ์จนเป็นความสมดุลระหว่างคน (วัฒนธรรม) กับธรรมชาติแล้ว การสืบต่อความยั่งยืนนั้นชุมชนได้มีการเตรียมความพร้อมและหาทางออกของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างไร จึงเป็นที่มาของการศึกษาการสืบทอดการใช้ภูมิปัญญา และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนสู่คนรุ่นเยาวชนได้อย่างไร ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดใน
2. เพื่อวิเคราะห์ผลของการสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดใน ที่มีความสอดคล้องต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษาของหมู่บ้านห้วยหินลาดในมี 19 หลังคาเรือน มีประชากร 108 คน โดยการเก็บข้อมูลนั้นเลือกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้ จากกลุ่มผู้นำเยาวชน จำนวน 10 คน ผู้แทนคณะกรรมการหมู่บ้าน 2 คน และประชากรทั่วไปที่เคยเป็นผู้นำเยาวชน อีก 2 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 5 คน และเพศหญิงจำนวน 9 คน มีระดับอายุระหว่าง 20 – 25 ปี จำนวน 12 คน และระดับอายุระหว่าง 60 – 65 ปี จำนวน 2 คน ทั้งนี้ ทุกคนได้ยินยอมที่จะให้ข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมกับชุมชน และการสนทนากลุ่มร่วมกับกลุ่มแกนนำเยาวชน นำมาอภิปรายผลร่วมกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดเรื่องการแบ่งปันทรัพยากร และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ได้ใช้กรอบแนวคิดโครงสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ 5 ด้าน⁴ คือ

1. การเรียนรู้ขั้นตอน Experience (E) เป็นการลงมือทำการสะท้อนคิดให้เห็นการพัฒนาและสิ่งที่พบ
2. การเรียนรู้ขั้นตอน Naturalism (N) มีการลงมือทำโดยใช้

ประสบการณ์ที่เป็นจริงในสิ่งที่พบนำมากำหนดเป้าหมาย และวางแผน 3. การเรียนรู้
ขั้นตอน Continuity (C) มีการลงมือทำตามอย่างต่อเนื่องตามแผนที่กำหนด 4. การเรียนรู้
ขั้นตอน Interaction (I) มีการปฏิบัติจริงที่เป็นการปฏิสัมพันธ์กับทุกสรรพสิ่ง 5. การ
เรียนรู้ขั้นตอน Intelligent (I) มีการลงมือทำให้เกิดผลสำเร็จมีรางวัลหรือเอกสารเป็นที่
ยอมรับของสังคม นำมาถอดบทเรียนการสัมภาษณ์เพื่อหารูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญา
ของกลุ่มเยาวชนปกากะญอ

จากนั้นนำมาอภิปรายผลด้วย กรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ
เพื่อโลกอนาคต (UN Sustainable Development Goals: 17 aspects for future
world) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวม 17 เป้าหมาย ดังนี้ เป้าหมายที่
1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย เป้าหมายที่ 3 การมีสุขภาพ
และความเป็นอยู่ที่ดี เป้าหมายที่ 4 การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เป้าหมายที่ 5 ความ
เท่าเทียมทางเพศ เป้าหมายที่ 6 การมีน้ำสะอาดและการมีสุขอนามัยที่ดี เป้าหมายที่ 7
การมีพลังงานที่สะอาดและราคาถูกลง เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมงานที่มีคุณค่าและการเจริญ
เติบโตทางเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ 9 การส่งเสริมอุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้าง
พื้นฐาน เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ เป้าหมายที่ 11 การพัฒนาเมืองและชุมชน
อย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 12 มีการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 13
การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ เป้าหมายที่ 14 การอนุรักษ์และการใช้
ประโยชน์ จากทรัพยากรทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 15 การอนุรักษ์และ
การใช้ประโยชน์ จากระบบนิเวศทางบก เป้าหมายที่ 16 การสร้างสังคมสันติสุข การ
สร้าง ความยุติธรรมและสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม และ เป้าหมายที่ 17 การมี
ส่วนร่วมของประชาชนในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มเยาวชนปกากะญอเขตพื้นที่
หมู่บ้านห้วยหินลาดโน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยการถอด
บทเรียนจากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มเยาวชนและสมาชิกกลุ่มแล้ว พบว่าการสืบทอด

⁴ กรอบแนวคิด ของ Encii Model (ณพักรชญาธ สุวรรณเนตร, 2559) ถูกพัฒนามาจากการศึกษาเรื่องการ
กระจายอำนาจทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อแสดงให้เห็นถึงการจัดการ
ความรู้แล้วมีการกระจายอำนาจและประสบผลสำเร็จโดยแนวคิดดังกล่าว มีความสอดคล้องกัน
กับการจัดการทรัพยากรร่วม ในแนวคิดนี้ได้แบ่งเป็นลำดับขั้นของการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้

ภูมิปัญญาของกลุ่มเยาวชนมีรูปแบบที่ชัดเจนสามประการคือ 1. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. มีการฟื้นฟูออกแบบร่วมกัน 3. มีการลงมือปฏิบัติร่วมกัน และผลของการสืบทอดภูมิปัญญาของในพื้นที่เยาวชนปกาเกะญอมีความสอดคล้องต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ เป้าหมายที่ 15 การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก เป้าหมายที่ 16 การสร้างสังคมสันติสุข การสร้างคามยุติธรรมและสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม และ เป้าหมายที่ 17 การมีส่วนร่วมของประชาชนในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มเยาวชน มีรูปแบบที่ชัดเจนสามประการคือ

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

จากการลงพื้นที่จริงในการสัมภาษณ์เยาวชน จำนวน 10 คน มีแนวคิดที่ตรงกันทั้งหมดในเรื่องของการเรียนรู้โดยการลงมือทำกับพ่อแม่, ปู่ย่า, ตายาย คนในครอบครัวเป็นอันดับแรกที่สร้างประสบการณ์ให้กลุ่มเยาวชน จากการสัมภาษณ์มีประโยคหนึ่งของเยาวชนที่ว่า “ดูจากพ่อแม่ที่ทำให้ดูในวิถีความเป็นอยู่” และ “การเข้าไปป่าหาพืชผักโดยพาลูกไปด้วย” เป็นประโยคของกลุ่มเยาวชนที่บอกเล่าให้รับรู้ว่ามีวิธีการที่พ่อแม่หรือคนในครอบครัวลงมือทำให้ดูและให้กลุ่มเยาวชนได้ปฏิบัตินั้น เป็นการสะท้อนความคิดให้เกิดการเรียนรู้โดยการสร้างประสบการณ์ให้เพาะบ่มขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากจะลงมือทำให้ดู มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติไปพร้อมกันกับพ่อแม่อีกด้วย

จากการทำให้ดูของพ่อแม่และคนในครอบครัวจึงเป็นแบบอย่างที่ทำให้เยาวชนได้รับการสืบทอดมาโดยตลอด ทุกครอบครัวในหมู่บ้านห้วยหินลาดโนจะปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันทั้งสิ้น ซึ่งการทำให้ดูของพ่อแม่เป็นลักษณะของการเรียนรู้อาชีพของคนในครอบครัว เช่น การทำจักสานของครอบครัวหนึ่งของกลุ่มเยาวชนจากการพูดประโยคที่ว่า “ผมเห็นปู่และพ่อจักสานมาตั้งแต่ผมเด็ก ๆ เลยครับ” นั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นวิถีปฏิบัติที่พาลูก ๆ ในครอบครัวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แม้ว่าลูกจะยังไม่สามารถเข้าใจได้มากแต่ก็ได้สัมผัสจากการดูและการตั้งคำถามกับพ่อแม่เป็นการพุ่มพักการสืบทอดภูมิปัญญาได้อย่างยาวนาน

2. การฟื้นฟูออกแบบร่วมกัน

จากการสนทนาในครอบครัวพบว่าการทำงานฟื้นฟูออกแบบร่วมกันเป็นลักษณะ

การสืบทอดที่เยาวชนได้รับมาจากประโยคของเยาวชนที่ว่า “ผมสามารถจักสานกระเป๋าทตามความต้องการของลูกค้าที่สั่งได้ จึงทำให้มีรายได้เป็นของตนเองครับ” การฟื้นฟูการจักสานและออกแบบร่วมกันของคนในครอบครัวในรูปแบบใหม่ ๆ ทำให้เกิดเป็นลักษณะชัดเจนของเครื่องจักสานตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน โดยมี 3 ลักษณะคือ

1. เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ตะกร้าหรือตะแกรง ที่ใช้ตากพริก ตากสิ่งของต่าง ๆ
2. เพื่อใช้ในการเดินทางเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ที่นำติดตัวเข้าไปในป่า เช่น เข่งเก็บใบชา ตะกร้าที่แบกไว้ด้านหลังเอาไว้ใส่ของ
3. เพื่อใช้ในพิธีกรรมของหมู่บ้านในงานแต่งงาน มัดมือ งานปีใหม่ เป็นต้น เยาวชนได้ลงมือฝึกฝน โดยใช้เวลาในการเรียนรู้อย่างยาวนานจากการสืบทอดภูมิปัญญาของปู่และพ่อ โดยใช้เวลาในการฝึกฝนวิธีการจักสานจนทำให้สร้างรายได้ในครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น

3. การลงมือปฏิบัติร่วมกัน

การลงมือปฏิบัติร่วมกันพบว่ากลุ่มเยาวชนมีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนประกอบด้วยที่ปรึกษากลุ่มๆ มีหน้าที่ช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาและร่วมลงมือทำงานด้วยทุกครั้ง ประธาน รองประธาน หัวหน้างานด้านต่าง ๆ เช่น ด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยการเก็บขยะภายในหมู่บ้าน หัวหน้างานด้านเฝ้าระวังโรคติดต่อต่าง ๆ มีการกำหนดเป้าหมาย วางแผน แล้วดำเนินการตามแผนร่วมกันกับสมาชิกกลุ่มเยาวชนรวมทั้งหมดจำนวน 27 คน ชาย 14 คน และหญิง 13 คน ซึ่งการปฏิบัติงานของกลุ่มเยาวชนรุ่นนี้เป็นรุ่นที่ 3 ของหมู่บ้านห้วยหินลาดใน

การทำงานตามแผนของกลุ่มเยาวชนที่ส่งผลต่อการสืบทอดที่เห็นได้อย่างชัดเจนของกลุ่มๆ ที่ได้รับการสืบทอดมาจากกลุ่มเยาวชนรุ่นที่ 2 และบรรพชนของครอบครัวรวมถึงภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น คือการสอนเด็ก ๆ ในหมู่บ้านเป็นการวางรากฐาน การสร้างความเข้าใจให้เกิดความรู้ด้านต่างๆ ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีวัฒนธรรม ความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มปกาเกอะญอ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างลักษณะนิสัยความเป็นจิตอาสา สู่ความยั่งยืนของชีวิตที่จะต้องดำเนินไปกับธรรมชาติที่อยู่กับผืนป่าต่อไป

กระบวนการสืบทอดของกลุ่มเยาวชนจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากจะให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็นร่วมกันไม่ใช่การสั่งการหรือสั่งให้ทำ คุณเสมือนวิธีนี้จะทำให้ทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของที่จะร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมความคิดร่วมกัน ฟื้นฟูออกแบบสร้างร่วมกันและลงมือปฏิบัติพัฒนาหมู่บ้าน

ไปด้วยกัน ถ้าผิดก็ร่วมกันแก้ไข ถ้าถูกก็ร่วมกันพัฒนาต่อไป

ผลของการสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนในพื้นที่หมู่บ้านห้วยหินลาดในที่มีความสอดคล้องต่อ เป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ รายละเอียดตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ความสอดคล้องระหว่างผลของการสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องความยั่งยืนในการสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มเยาวชน ปกาเกอะญอเขตบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่า การสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนมีรูปแบบที่ชัดเจนในการปฏิบัติ 3 ขั้นตอนคือ

ความสอดคล้องระหว่างผลของการสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มเยาวชนปกาเกอะญอกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	
ผลของการสืบทอดภูมิปัญญา	เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
1. เยาวชนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาเรื่องการจักสานสร้างเป็นรายได้มีอาชีพไม่มีความยากจน	เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน
2. เยาวชนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาเรื่องการทอผ้า กระเป๋า ย่าม สร้างเป็นรายได้ไม่มีความยากจน	เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน
3. เยาวชนได้รับการสืบทอด การเลี้ยงหมู ไก่ พิธี สร้างเป็นรายได้ไม่มีความยากจน	เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน
4. เยาวชนได้รับการสืบทอดการพัฒนาเครื่องจักรสานเพิ่ม ผลผลิตภาพการรับงานตามคำสั่งซื้อสร้างรายได้ สามารถซื้ออาหารได้เพียงพอไม่หิวโหย	เป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย
5. เยาวชนได้รับการสืบทอดการทำโรตุนเวียน การปลูกพืชผัก การเกษตรสร้างความมั่นคงทางอาหารไม่หิวโหย	เป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย
6. เยาวชนได้รับการสืบทอดการดักจับหนูป่า นำมาเป็นอาหารเพียงพอ ขจัดความหิวโหยและสามารถสร้างรายได้	เป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย

<p>7. เยาวชนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาเรื่องการทอผ้าเป็นงานของผู้หญิงที่มีกรรมกรรับของคนในหมู่บ้านเป็นความเท่าเทียมทางเพศที่ผู้หญิงได้ทำงานที่มีความสำคัญเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของคนชาวปกากะญอ</p>	<p>เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ</p>
<p>8. เยาวชนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาเรื่องการหุงข้าวพิถี พิถีเงินที่ยอมรับของคนในหมู่บ้านเป็นความเท่าเทียมทางเพศที่ผู้หญิงได้ทำงานที่มีความสำคัญเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของคนชาวปกากะญอ</p>	<p>เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ</p>
<p>9. เยาวชนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาในความเปื้อนน้ำเยาวชน ในตำแหน่งประธาน รองประธาน (ซึ่งเป็นผู้หญิงในหมู่บ้าน)เป็นความเท่าเทียมทางเพศ</p>	<p>เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ</p>
<p>10. เยาวชนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาเรื่อง การอนุรักษ์ ดูแล รักษา สิ่งแวดล้อมเป็นการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ จากระบบนิเวศ</p>	<p>เป้าหมายที่ 15 การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก</p>
<p>11. เยาวชนได้รับการสืบทอด ภูมิปัญญาเรื่องกระบวนการ การเผ่าระวังไฟป่า, การคืนรายได้เพื่อระดมทุนในการดูแลผืนป่า, ไม่ทำลายล้างป่าเป็นการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ จากระบบนิเวศ</p>	<p>เป้าหมายที่ 15 การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก</p>
<p>12. เยาวชนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญา เรื่องการดูแลรักษผืนป่า ให้คงความสมบูรณ์ ให้สิ่งแวดล้อมร่มรื่นเป็นสีพื้นเป็นสีเขียว กระทั่งได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว 2 ครั้ง (พ.ศ.2542และ2548) รางวัลชุมชนรูปธรรมในการจัดการทรัพยากร จากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี พ.ศ.2548</p>	<p>เป้าหมายที่ 15 การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก</p>
<p>13. เยาวชนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับองค์กรของรัฐและเอกชนในการสร้างสังคมสันติสุข ในการจัดงานร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายที่ทุกปีจะเข้ามาดำเนินการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชนชาติพันธุ์ ชาวปกากะญอ ในจังหวัดเชียงรายที่จะหมุนเวียนเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพในการจัดงานปีละ 1 ครั้ง</p>	<p>เป้าหมายที่ 16 การสร้างสังคมสันติสุข การสร้าง ความยุติธรรมและสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม</p>
<p>14. เยาวชนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาในเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มนักวิจัย, นักวิชาการ ที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ รูปแบบวิธีการ หรือกระบวนการ ที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับพื้นที่อื่นๆที่สภาพแวดล้อมใกล้เคียงกันได้ เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายที่มีคุณภาพ โดยมีการวิจัยเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>	<p>เป้าหมายที่ 17 การมีส่วนร่วมของประชาชน ในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>

1. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. มีการฟื้นฟูออกแบบร่วมกัน 3. มีการปฏิบัติร่วม และผลของการสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนกลุ่มเยาวชนปกากะญอที่มีความสอดคล้องต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ มีดังนี้ (1) การสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนมีความสอดคล้องต่อเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน (2) การสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนมีความสอดคล้องต่อเป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย (3) การสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนมีความสอดคล้องต่อเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ (4) การสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนมีความสอดคล้องต่อเป้าหมายที่ 15 การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (5) การสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนมีความสอดคล้องต่อเป้าหมายที่ 16 การสร้างสังคมสันติสุข การสร้าง ความยุติธรรมและสถาบันอันเป็นที่พึงของส่วนรวม (6) การสืบทอดภูมิปัญญาของเยาวชนมีความสอดคล้องต่อเป้าหมาย ที่ 17 การมีส่วนร่วมของประชาชนในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาทำให้เห็นว่าชุมชนมีกระบวนการสร้างวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาให้กับเยาวชนมีรูปแบบในการสืบทอดที่ชัดเจนให้เยาวชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้มีการฟื้นฟูออกแบบร่วมกันและได้ลงมือปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งเป็นกรณีเฉพาะพื้นที่บ้านห้วยหินลาดในที่เป็นพื้นที่ขนาดเล็กและทุกคนไม่ได้ปิดกั้นตนเองที่จะมีการเชื่อมโยงกับโลกภายนอก โดยใช้งานวิชาการที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากนักวิจัยได้ช่วยอธิบายถึงความสำคัญของภูมิปัญญาบรรพชนของตนเองจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งในรูปแบบที่สืบทอดต่อกันมาจนเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมโลกและชุมชนสามารถได้รับรางวัลทั้งระดับชาติและจากนานาชาติ ซึ่งการศึกษานี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Praphatong and Panyaphet (2021) เรื่องการจัดทำชุดความรู้และกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาเทคนิคการปฏิบัติงานของ อพท. ตามแนวทางหลักเกณฑ์ GSTC เป็นการปรับตัวของผู้คนในพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตมีเป้าหมายให้คนรุ่นใหม่กลับบ้านโดยการรื้อฟื้นย่านเมืองเก่าที่ได้ซบเซาลงด้วยการปรับปรุงซ่อมแซมในรูปแบบการอนุรักษ์อาคารตึกแถว รวมถึงการรื้อฟื้นวิถีชีวิตความเป็นคนภูเก็ตทำให้มีคนรุ่นใหม่กลับมาทำงานที่บ้านมากขึ้น ก่อให้เกิดการสืบทอดแบบยั่งยืนบนฐานทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนเอง ดังนั้น กรณีการศึกษาเรื่องการสืบทอดนี้จะเป็นการ

ต่อยอดความยั่งยืนให้สืบทอดต่อเนื่องไปได้แม้ว่าจะเป็นการศึกษาที่เป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งวิถีปฏิบัติเป็นเรื่องของความสอดคล้องของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีดำเนินชีวิต ตามบรรพชนตั้งแต่อดีตของชาวปกากะญอ เช่น เยาวชนเคยเห็นปู่และพ่อจักสานมา ตั้งแต่เด็ก ๆ เป็นการสร้างความยั่งยืนในวิถีชีวิต ซึ่งการสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มเยาวชนปกากะญอ ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Bunnak, 2016) เรื่องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับการพัฒนาชุมชน เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนในท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ขนาดเล็กได้พัฒนาชุมชนของตนเองตามวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของตนเองให้เกิดความยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ที่มีกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 – 2030 มีประเทศสมาชิก 193 ประเทศ ในการพัฒนาที่ยั่งยืนจะมุ่งพัฒนาสามมิติคือ มิติทางสังคม มิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสิ่งแวดล้อม โดยให้แต่ละมิติเกิดความยั่งยืนและสร้างสมดุลระหว่างมิติต่าง ๆ ให้สังคมมนุษย์อยู่ได้อย่างมีการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

เอกสารอ้างอิง

- Bunnak, C. (2016). *Sustainable Development Goals and Local Community Development Self- Management*. Bangkok: Office of Research Support Fund.
- Charoensin-Oran, C. (2002). *Development discourse*. Bangkok: language publishing house
- Praphattong, P., & Panyaphet, C. (2021). *Wild Bee People: A New Design from a Wisdom Based Base for High Value Products and Services*. Mae Fah Luang University, Chiang Rai
- Praphattong, P., & Vititanon, N. (2018). *Knowledge management action plan*. n.p.:Thai Intellectual Property Co., Ltd.
- Office of the Council of State. B.E. 2484, B.E. 2532. (1999). *Royal Decree Amending the Forest Act*. Bangkok: Office.
- Sueb Nakhasathien Foundation. (2017). *Forest concession Lessons from the blood stream*. Bangkok: N.P.

Suwannate, N. (2016). *Decentralization of education of local government organizations at the municipality level from theory to practice in Chiang Mai, Chiang Rai and Lampang provinces* (Doctoral dissertation). Mae Fah Luang University, Chiang Rai